

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAHTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSİYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020–2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC	108
Musaeva Shoira Azimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНА.....	122
Анвар Аллабергенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabalova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafruz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloevich	

SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH

Eshov Sherko'zi Asatulloevich
Central Asian Green University, magistr

Ilmiy rahbar: Kuldasheva Aziza, D.Sc, professor
ORCHID:0000-0002-5460-6513

Annotasiya. Shaharsozlik va arxitekturaga singib ketgan barqarorlik konsepsiyasining yetukligi boshqa bir qancha yondashuvlar va mafkuralarning paydo bo'lishiga olib keldi. O'tgan asrning oxiridan boshlab, ushbu konsepsiyaning shahar muhitida qo'llanilishi shahar va uning tuzilishidagi o'zgarishlarga ta'sir ko'rsatdi. Bu o'zgarishlar odamlar uchun hayot sifatini yaxshilashga va atrof-muhit bilan yaxshi munosabatlarga olib kelishi kutilmoqda.

Ushbu maqsadning asosiy maqsadi ushbu konsepsiyaning shahar hududlari va ularning tuzilishini rivojlantirishga qo'llanilishi va ta'sirini, shuningdek, ushbu maqsadlarga erishishda duch keladigan qiyinchiliklarni o'rganish va tahlil qilishdir. Asosiy e'tibor ushbu konsepsiyaning shahar tuzilishiga ta'sirini hal qilishga qaratilgan. Ushbu maqsadga erishish uchun avval barqaror rivojlanish konsepsiyasi va uning shaharga qo'llanilishi o'rganiladi, so'ngra shaharlar va ularning tuzilmalari barqaror rivojlanish konsepsiyasini shahar tuzilishiga qo'llashdan oldin va keyin ko'rib chiqiladi.

Ushbu tahlil har bir shaharda barqaror rivojlanish maqsadiga erishish uchun o'ziga xos shahar tafakkuri va yechimlari tizimi, strukturaviy yechimlarga o'ziga xos yondashuv mavjudligi haqidagi xulosaga olib keldi.

Аннотация. Созревание концепции устойчивости, заложенной в городском планировании и архитектуре, привело к появлению некоторых других подходов и идеологий. С конца прошлого века применение этой концепции в городской среде повлияло на изменение города и его структуры. Эти изменения должны привести к повышению качества жизни людей и улучшению их отношения к окружающей среде.

Основной задачей этой цели является рассмотрение и анализ применения и влияния данной концепции на развитие городских территорий и их структуры, а также проблем, стоящих на пути достижения поставленных целей. Основное внимание уделяется решению проблем влияния данной концепции на городскую структуру. Для достижения этой цели сначала рассматривается понятие устойчивого развития и его применение в городе, а затем города и их структура до применения концепции устойчивого развития и после применения этой концепции в структуре города.

Данный анализ позволил прийти к выводу, что каждый город имеет собственную систему последовательного урбанистического мышления и решений для достижения цели устойчивого развития, определённый подход к структурному решению.

Annotation. Several methodologies and beliefs have emerged as urban planning and design have matured around sustainability. Applying this notion to urban environments has changed city structure and environment since the end of the past century. People's quality of life and environmental relationship should improve with these adjustments. This goal analyzes the application and impact of this concept on urban development and structure, as well as the problems of achieving these goals. The main focus is on how this concept affects urban structure. To accomplish this, the notion of sustainable development and its application to the city are investigated first, followed by cities and their structures before and after application. This investigation found that each city has its own consistent urban thought and structural solutions for sustainable growth.

Kalit so'zlar: Barqaror rivojlanish, shaharsozlik, shahar tuzilishi, shahar hududi, shaharsozlik.

KIRISH

Shaharsozlik hujjatlarini ishlab chiqishda shaharning rejalashtirish tuzilmasi uning rivojlanish vektorlarini belgilovchi muhim rol o'ynaydi. Hozirgi vaqtda barqaror shaharsozlik masalalariga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun to'g'ri keladi, chunki ular hozirda ommaviy urbanizatsiyani boshdan kechirmoqda. Shaharsozlikda barqaror rivojlanish konsepsiyasi ekologik barqarorlik va atrof-muhitni muhofaza qilish g'oyasi bilan birlashtirilgan hududlarda mujassamlashgan. Ushbu konsepsiyaning yagona qo'llanilishi shaharning asosiy strukturaviy xususiyatlariga (tuzilmalariga), shuningdek, aholining hayot sifati va yashash sharoitlariga ta'sir qiladi. Ushbu ishning maqsadi barqaror shaharsozlik konsepsiyasini va uning shahar tuzilishiga ta'sirini qo'llashdir. Maqsadlar:

- "Barqaror rivojlanish" atamasini o'rganish;
- Barqaror rivojlanish konsepsiyasini shahar hududlari va ularning tuzilishiga qo'llanilishini o'rganish va tahlil qilish;
- Shahar va uning tuzilishi konsepsiyasini o'rganish;
- Barqaror rivojlanish konsepsiyasining shahar tuzilishiga va uning aholiga vizual ta'sirini tahlil qilish;
- barqaror rivojlanish konsepsiyasining muammolari va kamchiliklarini aniqlash va uni shahar tuzilmasida qo'llash bo'yicha yechimlarni ishlab chiqish.

Tadqiqot metodologiyasi. Belgilangan maqsadlarga erishish uchun quyidagilar amalga oshirildi:

adabiyotlar sharhi, barqaror rivojlanish konsepsiyasiga yondashuvlar va uni shahar ichida qo'llash, barqaror rivojlanish konsepsiyasini qo'llashdan oldin shahar va uning tuzilmasini tahlil qilish va keyin uni qo'llashdan keyingi tahlil. Bu aniqlangan muammolarga yechim topish va tadqiqot maqsadiga erishish imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Barqaror rivojlanish konsepsiyasi nisbatan yangi; uning birinchi qo'llanilishi hisobotda qayd etilgan: barqaror rivojlanish - bu kelajak avlodlarga xavf tug'dirmasdan, o'z ehtiyojlarini qondiradigan avlod ehtiyojlarini qondiradigan rivojlanishdir [1].

Natijada, barqaror rivojlanish konsepsiyasining o'nta asosiy tamoyili paydo bo'ldi, ya'ni:

- Shahar boshqaruvida aholining ishtiroki;
- Mahalliy boshqaruv tizimini rivojlantirish;
- Tabiiy resurslardan teng foydalanishni ta'minlash;
- Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, barqaror ishlab chiqarish va iste'molni rag'batlantirish;
- Barqaror shaharsozlik va arxitektura (tashlab ketilgan joylarni qayta ishlatish orqali shahar kengayishini cheklash, noqulay hududlarni qayta tiklash, ish o'rinlari, xizmatlar va uy-joylar muvozanatini hisobga olgan holda alohida binolarning funktsiyalarini integratsiyalashni ta'minlash, shaharning madaniy va tarixiy merosini saqlab qolish, yuqori sifatli arxitektura va zamonaviy qurilish texnologiyalarini rivojlantirish);
- Barqaror harakatchanlik (shaxsiy transport vositalariga bo'lgan ehtiyojni kamaytirish, jamoat transporti, velosiped va piyoda sayohatlarni ko'paytirish).
- mahalliy aholining sog'lig'ini saqlashga qaratilgan mahalliy dasturlar va rejalarni ishlab chiqish va takomillashtirish;
- barqaror va jonli mahalliy iqtisodiyot, yuqori bandlik darajasi;
- jamiyatda adolat va tenglik;
- mahalliy manfaatlarni hisobga olgan holda global muammolar va muammolarni hal qilish [2].

Hozirgi vaqtda barqaror shaharsozlik umumiy strategiya darajasida ko'rib chiqilmoqda va shaharni rejalashtirishning aniq mezonlari, shaharni rejalashtirish tuzilmasi uchun loyihalash usullari va ushbu yondashuv maqsadlariga javob beradigan uni rivojlantirish hali ishlab chiqilmagan. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi yuqori sifatli shahar muhitini, odamlar uchun yuqori hayot darajasi va sifatini, shuningdek, tabiiy va texnogen muhit o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash uchun barcha aholi va shahar rahbarlari tomonidan hal qilinishi kerak bo'lgan dolzarb masala sifatida talqin qilinadi [3].

Shahar barqaror rivojlanishining asosiy maqsadi quyidagilarni ta'minlashdir:

- yashash uchun munosib joy;
- aholining sog'lig'i va faol uzoq umr ko'rishi;
- yetarli daromad bilan yoqimli ish;
- ekologik salomatlik va xavfsizlik, tabiiy muhit bilan muvozanatda yashash;
- mulk va shaxsiy xavfsizlik;
- odamlar uchun barqarorlik va qulaylik;
- rivojlangan infratuzilma;
- tarixiy meros va madaniy elementlarni saqlash;

- landshaftni saqlash;
- yuqori me'moriy va badiiy standartlarga javob beradigan rivojlanish [4].

Ro'yxatdan ko'rinib turibdiki, bularning barchasi shahar tuzilishining moddiy komponentlari (uy-joy mavjudligi, sog'lom turmush sharoiti, funktsional zonalarning oqilona tashkil etilishi, ijtimoiy infratuzilmaning fazoviy kirish imkoniyati va boshqalar) bilan belgilanishi mumkin. Biroq, barqaror rivojlanish talablariga to'liq javob beradigan shaharsozlik loyihalarini ishlab chiqish uchun nazariy asos yo'q [5].

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Barqaror shaharsozlik tamoyillarini tahlil qilishda tizimli yondashuv, adabiyotlar sharhi hamda Toshkent shahri misolida urbanizatsiya jarayonlarini qiyosiy-fazoviy baholash va tarkibiy modellashtirish metodlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Shaharlarda Barqaror Rivojlanish Konsepsiyalarini Qo'llashning Ta'siri (vizual umumiy ko'rinish). "Barqaror Rivojlanish" atamasining shaharlarga qo'llanilishi bir qator shaharsozlik hujjatlariga o'zgartirishlar kiritishni talab qildi. Ushbu konsepsiya shahar qiyofasini qariyb 50 yil davomida o'zgartirib kelayotganini va bu o'zgarishlar aholi nuqtai nazaridan qanday namoyon bo'lishini hisobga olish muhimdir.

Yangi shahar bloki yoki tumanini qurish va rejalashtirish masalasi aniqroq; barqaror rivojlanish konsepsiyasi bilan bog'liq turli xil dizayn yondashuvlaridan foydalanish mumkin, bu esa yagona yechim va shahar yoki milliy rivojlanish siyosati bilan moslashish imkonini beradi. Bunday yondashuvlarga ixcham shaharlar, eko-shaharlar, noan'anaviy rivojlanish va keng qamrovli cheklovlar kiradi.

Shaharsozlikda aniq yechimlar, o'zgarishlar va yondashuvlarni topish qiyinroq. Ushbu yondashuvni aholining hayot sifatini yaxshilash uchun 50 yil qo'llaganidan so'ng, yaxshi misollarni topish mumkin.

Toshkent shaharsozligida barqaror rivojlanish konsepsiyasini joriy etish shaharni ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan muvozanatli rivojlantirishga qaratilgan strategik yo'nalishlardan biridir. So'nggi yillarda Toshkentda urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi, aholi sonining ortishi va transport yuklamasining kuchayishi shahar infratuzilmasiga hamda ekologik muhitga sezilarli bosimni yuzaga keltirmoqda. Shu sababli barqaror rivojlanish tamoyillari asosida shaharni rejalashtirish, yashil hududlarni kengaytirish va resurslardan samarali foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Amaliy jihatdan Toshkent shaharsozligida barqaror rivojlanish konsepsiyasini joriy etish transport tizimini optimallashtirish, energiya tejamkor binolar qurilishi, chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish hamda suv resurslaridan oqilona foydalanishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, "aqlli shahar" (Smart City) texnologiyalarini joriy etish orqali transport oqimlarini boshqarish, ekologik monitoringni raqamlashtirish va shahar infratuzilmasining samaradorligini oshirish imkoniyati yaratiladi. Bu esa shaharda yashash sifati va ekologik xavfsizlikni sezilarli darajada yaxshilashga xizmat qiladi. Barqaror shaharsozlik konsepsiyasini samarali joriy etish uchun kompleks yondashuv zarur bo'lib, bunda davlat boshqaruvi, mahalliy hokimiyat, xususiy sektor va jamoatchilik hamkorligi muhim rol o'ynaydi. Toshkent shahrida yashil infratuzilmani kengaytirish, sanoat va turar-joy zonalarni oqilona ajratish hamda ekologik standartlarga qat'iy rioya qilish orqali uzoq muddatli barqaror rivojlanish ta'minlanishi mumkin. Natijada Toshkent ekologik xavfsiz, zamonaviy va raqobatbardosh megapolisga aylanishi uchun zarur shart-sharoitlar shakllanadi.

So'nggi yillarda ushbu shahar eng yashashga yaroqli o'nta shahar qatoriga kirdi. Bu 30 yil farq bilan bir xil joyning fotosuratlarini taqqoslaganda yaqqol ko'rinib turibdi (1 va 2-rasmlar).

1-rasm

2-rasm

Shuni ta'kidlash kerakki, bu davrda shahar aholisi taxminan 35% ga o'sdi, bu esa sezilarli yutuqlarni ko'rsatadi.

"Shahar yashashga yaroqliligi" nafaqat aholining, balki hukumatning ham fikrlarini hisobga oladigan ko'plab ko'rsatkichlarga ega. Eng yuqori reyting shaharning barcha sohalarda rivojlanishini va uning barqaror rivojlanish tamoyillariga: iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy jihatdan muvofiqligini ko'rsatadi. Aholi nuqtai nazaridan shahar tuzilmasida quyidagi o'zgarishlarni qayd etish mumkin:

Ko'chalar doirasi: jamoat transportining samaraliroq bo'lishi, piyodalar yo'llariga e'tibor qaratish, infratuzilmani rivojlantirish, yashil maydonlar, velosiped yo'llarining paydo bo'lishi va avtomagistrallar mavjud bo'lgan hududlarda ularning infratuzilmasini rivojlantirish, odamlarning mavjudligi va avtomobillar va ularning egalariga nisbatan umumiy ko'cha maydonlariga urg'u berish. Daryolar konstruksiyasi: daryolar shahar chegaralaridan ajratilmagan va nafaqat transport vositasi sifatida, balki shahar konstruksiyasining tabiiy komponenti sifatida ham foydalaniladi, ularning sifati va atrof-dagi muhitning bir qismi sifatidagi roliga urg'u beriladi.

Tugunlar: avtomobillar o'rniga odamlarning mavjudligiga e'tibor qaratish va aholiga yuqori sifatli xizmatlar ko'rsatish va ularning qulayligini ta'minlash uchun infratuzilma va jamoat transportini rivojlantirish, ya'ni odamlar uchun qulaylik va xizmat ko'rsatish vositasi bo'lib xizmat qiladigan tabiiy elementlar, odamlar va mashinalar o'rtasida muvozanatga erishish (2-rasm).

To'ldirish: binolar va zonalar, daraxt barglari kabi, shaharning asosiy maydonini to'ldiradi va ular o'rtasida uyg'unlik mavjud, ya'ni shaharning umumiy ko'rinishi printsipli hisobga olinadi; binolar va zonalar shaharning madaniy va tarixiy voqealari bilan bog'liq. Bunday binolar zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda va aholi uchun qulay joylarda mustahkam materiallardan qurilgan; ular shaharning umumiy ko'rinishini buzmaydi yoki atrof-muhitga zarar yetkazmaydi.

Shuni ta'kidlash kerakki, shaharsozlik va barqaror rivojlanish konsepsiyalarini qo'llashga bunday yondashuvlar dunyoning ko'plab mamlakatlarida, xususan, G'arbiy Yevropa va Shimoliy Amerikada qo'llanilgan.

Barqaror rivojlanish konsepsiyalarini shahar tuzilishiga qo'llashning afzalliklari va kamchiliklari. Shaharning holati va tuzilishini vizual taqqoslash ko'plab o'zgarishlarni ko'rsatadi: avtomobillarga e'tibor qaratishdan tortib, odamlarga e'tibor qaratishgacha, shahar tuzilishidagi vizual o'zgarishlar ko'rinadi.

Shahar tuzilishini o'rganishning asosiy maqsadi ushbu sohada fanlararo yondashuvlar salohiyatini rivojlantirish va shaharni tushunish nuqtai nazaridan shahar tafakkurining izchil tizimini ishlab chiqishdir. Shahar barqaror rivojlanishining asosiy maqsadlari quyidagilardir:

odamlar uchun munosib uy-joy, sog'liq va faol uzoq umr ko'rishni ta'minlash; aholini qoniqarli ish va yetarli daromad bilan ta'minlash; atrof-muhitni saqlash, tabiiy muhit bilan muvozanatda yashash; mulk va shaxsiy buyumlar xavfsizligini ta'minlash; ijtimoiy barqarorlik, qo'shnilar va do'stlar bilan o'ralgan qulay yashash; shahar infratuzilmasining kirish imkoniyatini ta'minlash; va madaniy va tarixiy yodgorliklar va landshaftlarni saqlab qolish.

Tahlil shahar barqarorligini ta'minlash shartlarini aniqlashga yordam berdi. Murakkablik uchta asosiy element bilan belgilanadi: yer, aholi va shahar faoliyati, ular mos ravishda konfiguratsiyasi, hajmi va profili bo'yicha shaharlarda o'ziga xos shakllar va hududiy tashkilotni keltirib chiqaradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

21-asrda barqaror shahar rivojlanishi konsepsiyasidan foydalanish yashashga yaroqli shaharlarni yaratish muammosini hal qiladi. "Shahar yashashga yaroqliligi" nafaqat aholining, balki hukumatlarning ham nuqtai nazarini hisobga oladigan ko'plab ko'rsatkichlarga ega. Yuqori reyting shaharning barcha sohalarda rivojlanishini va uning barqaror rivojlanishning asosiy jihatlari: iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy bilan mos kelishini ko'rsatadi.

Ushbu konsepsiyani shaharlarda qo'llash orqali erishilgan ijobiy natijalarga qaramay, yakuniy natija mukammal emas va barcha jihatlarda takomillashtirishni talab qiladi. Barqaror shaharsozlik konsepsiyasi va uning tuzilishini qo'llash 20-asrda shahar aholisi va atrof-muhitga tobora ko'proq e'tibor qaratilayotganini ko'rsatadi, ammo bu e'tibor ko'plab mamlakatlar uchun juda qimmat va qo'ldan kelmaydigan darajada.

Dunyo aholisining o'sishi va urbanizatsiya sur'ati bilan shaharlarning bunday bosimlarga duch kelishining eng muhim va aniq jihatlari - shaharsozlik tuzilishini hisobga olish kerak. Biroq, eng katta zararni shahar aholisining o'zlari ko'rmoqda.

Hozirda barqaror shaharsozlik umumiy strategiya darajasida ko'rib chiqilmoqda va aniq shaharsozlik mezonlari, shaharsozlik uchun loyihalash usullari va ushbu yondashuv maqsadlariga javob beradigan rivojlanish hali ishlab chiqilmagan. Biroq, barqaror rivojlanish va barqaror shaharlar konsepsiyasi global iqtisodiyotda shaharlarning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin, chunki u hozirgi va kelajakdagi ehtiyojlarni qondirish uchun uzoq muddatli maqsad va vazifalarni belgilaydi. Bu yondashuv kelajakda atrof-muhit bilan uyg'unlikda yashaydigan odamlarga uzoq muddatli rag'batlantiruvchi ta'sir ko'rsatishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ш.Мирзиёев. «Vatan sajdagoh kabi muqaddasdir» (3-jild). 2020.
2. Бегун Т.В. Устойчивое развитие: определение, концепция и факторы в контексте моногородов // Экономика, управление, финансы : материалы II Междунар. науч. конф.Пермь : Меркурий, 2012. С. 158–163.
3. Kunzmann K.R. The ESDP, the New Territorial Agenda and the Peripheries in Europe. Valetta, Malta : University Publishers Limited, 2007. 254 p.
4. Яковлев И.Н. Закономерности формирования, тенденции эволюции и механизмы устойчивого развития градостроительных структур высокоурбанизированных объектов Российской Федерации (на примере Самарской области) : специальность 004607972 : диссертация на соискание ученой степени доктора архитектуры . Санкт-Петербург, 2010.381 с.
5. Каширипур М.М. Влияние архитектурно-планировочной структуры городов на их устойчивое развитие // Архитектура : сб. научных трудов. 2015. Вып. 8. С. 29–33.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>